

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue
Mellersta Österbottens välfärdsområde

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet

Sisällys

Taustaa	3
Sisäinen valvonta ja riskienhallinta käsitteinä	3
Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan malli.....	4
Sisäisen valvonnan tavoitteet.....	4
Sisäisen valvonnan tehtävät ja vastuut	5
Kokonaisvaltainen riskienhallinta ja sisäinen valvonta osana hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää.....	6
Riskit ja riskien hallinta	6
Riskienhallintapolitiikka	6
Vastuut ja velvollisuudet	7
Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointi	7
Tilivelvollisuus.....	7

Taustaa

Hyvinvointialuelain 22 § 2 mom. 7. kohdan mukaan aluevaltuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa hyvinvointialuekonsernin hyvää hallintoa ja johtamista, ja ne koskevat kaikkia Keski-Pohjanmaan hyvinvointialuekonsernin toimielimiä ja johtoa ja esihenkilöitä sekä kaikkea hyvinvointialuekonsernin toimintaa, josta hyvinvointialue vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen hallintosäännössä sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta käsitteinä

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan hyvinvointialueen sisäisiä menettely- ja toimintatapoja, joilla pyritään varmistamaan toiminnan laillisuus ja tuloksellisuus. Se on osa hyvinvointialueen johtamisjärjestelmää sekä organisaation johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Sisäisen valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskienhallintaa ja toiminnan tuloksellisuuden arviointia. Lisäksi toimivan ja tehokkaan sisäisen valvonnan avulla mm. tunnistetaan ja vältetään vaarallisia työyhdistelmiä sekä ehkäistään ja havaitaan mahdollisia väärinkäytöksiä ja virheitä.

Riski on epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin. Vaikutus on poikkeama odotetusta, niin myönteisessä kuin kielteisessä mielessä.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelytapoja, joiden avulla

- tunnistetaan ja kuvataan hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toimintaan liittyviä riskejä
- arvioidaan riskien merkittävyyttä ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä
- määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja raportoimiseksi.

Omavalvonta on palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen kuuluvaa ennakoivaa, toiminnanaikaista ja jälkikäteistä laadun- ja riskienhallintaa sekä jatkuvuuden varmistamista, jolla osaltaan varmistetaan asiakas- ja potilasturvallisuuden toteutuminen. Omavalvonta on osa sisäistä valvontaa.

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa. Sisäinen tarkastus tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa ja arvioinnissa tarjoamalla objektiivisen, riippumattoman ja järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäinen tarkastus tulee toteuttaa alan kansainvälisten ammattistandardien mukaisesti.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan malli

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen sisäinen valvonta ja riskienhallinta rakentuu soveltaen IIA:n (The Institute of Internal Auditors) kolmen linjan mallin (2020) pohjalle.

Aluehallitus huolehtii hyvinvointialueen sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kolmen linjan mallissa Operatiivinen johto ja esimiehet vastaavat valvonnan päivittäisestä ja käytännön toteuttamisesta. Heitä tukee 2. vastuulinjan asiantuntijat. Varmennuksesta ja arvioinnista vastaa riippumaton sisäinen tarkastus. Ulkoinen tarkastus ja muut valvontaviranomaiset tarkastavat omassa roolissaan myös sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteutuksen.

Sisäisen valvonnan tavoitteet

Sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistaa:

1. Hyvinvointialueen tehtävien häiriötön toteutuminen ja lainmukaisuus (lakien, määräysten ja sopimusten noudattaminen).

2. Asetettujen tavoitteiden saavuttaminen, toiminnan tuloksellisuus ja tehokkuus sekä hyvän hallintotavan mukaiset menettelytavat.
3. Omaisuuden ja voimavarojen turvaaminen.
4. Taloudellisen ja toiminnallisen tiedon oikeellisuus, riittävyys, ajantasaisuus ja luotettavuus (tietojärjestelmät, raportointijärjestelmät).

Sisäisen valvonnan tehtävät ja vastuut

Laki hyvinvointialueesta lisäksi hyvinvointialueen hallintosäännössä on määritelty ja täsmennetty sisäisen valvonnan tehtäviä ja vastuita.

Aluevaltuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että kaikissa hyvinvointialueen toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Aluehallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Aluehallitus vastaa lisäksi riippumattoman sisäisen tarkastuksen järjestämisestä.

Hyvinvointialuejohtaja johtaa aluehallituksen alaisena hyvinvointialueen hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa ja vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan käytännön järjestämisestä.

Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Heidän tulee toimia hyvän johtamis- ja hallintotavan ja eettisten periaatteiden mukaisesti sekä puuttua toiminnassa ilmeneviin epäkohtiin.

Kullakin toimielimellä ja jokaisella esimiesasemassa olevalla on vastuu sisäisen valvonnan toteuttamisesta (1. vastuulinja).

Asiantuntijarooliin perustuen joihinkin virkoihin kuuluu linjaorganisaatiosta erillään oleva erityinen vastuu tukea johtoa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa tehokkaasti ja tuloksellisesti (2. vastuulinja).

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta konserniohjeen tai muun ohjeistuksen mukaisesti.

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa. Sisäinen tarkastus tukee johtoa hyvinvointialueen tavoitteiden saavuttamisessa tarjoamalla järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuuden arviointiin ja kehittämiseen (3. vastuulinja). Sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen hyväksyy aluehallitus.

Kokonaisvaltainen riskienhallinta ja sisäinen valvonta osana hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee olla kokonaisvaltaista huomioiden toiminnan laatu, laajuus ja monimuotoisuus, ja niiden tulee toteutua kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on auttaa johtoa ja esihenkilöitä havaitsemaan toimintaan liittyvät riskit ja varmistaa, että ne pysyvät hyväksyttävällä tasolla.

Sisäisen valvonnan on oltava riittävää ja oikeassa suhteessa toimintaan ja sen sisältämiin riskeihin. Toimiva sisäinen valvonta myös ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä. Johdon ja esihenkilöiden velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin.

Kokonaisvaltaiseen riskienhallintaan ja sisäiseen valvontaan liittyy myös hyvinvointialueen omavalvontaohjelma, jonka avulla hyvinvointialue palvelunjärjestäjänä ohjaa ja valvoo järjestämisvastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa, ja palveluntuottajat sosiaali- ja terveyspalveluissa varmistavat palveluiden tuottamiseen kuuluvan laadun sekä jatkuvuuden.

Riskit ja riskien hallinta

Hyvinvointialuekonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä. Riskienhallintaa toteutetaan talousarvion (ja merkittävien päätösten) valmistelun yhteydessä. Aluehallituksen alaisten toimielinten, toimialueiden ja konserniyhteisöjen tulee talousarvion laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Aluehallitus kokoaa näiden perusteella koko konsernia koskevan riskianalyysin ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi. Toimielimet, toimialueet ja konserniyhteisöt raportoivat merkittävistä riskeistään ja riskien hallinnan kehittämisestä osana toiminnan ja talouden seuranta- ja raportointia.

Riskienhallintapolitiikka

Kokonaisvaltaisen riskienhallinnan tarkoitus on varmistaa häiriötön palvelutuotanto ja asetettujen tavoitteiden saavuttaminen.

Kokonaisvaltainen riskienhallinta tukee vision, strategian sekä toiminta- ja taloussuunnitelman toteuttamista. Kokonaisvaltaisessa riskienhallinnassa arvioidaan hoito- ja palveluketjuihin liittyviä riskejä.

Vastuut ja velvollisuudet

Hyvinvointialueen toimivalta ja vastuut on määritelty hallintosäännössä ja johtosäännössä, joilla valtuusto on siirtänyt toimivaltaansa toimielimille, luottamushenkilöille ja viranhaltijoille. Samalla valtuusto on antanut viranomaiselle oikeuden siirtää eli delegoida sille siirrettyä toimivaltaa edelleen. Toimivallan voi siirtää sekä johtosäännöllä että yksittäisellä päätöksellä. Toimielin tai viranhaltija, jolle toimivaltaa on siirretty, on sekä oikeutettu että velvoitettu tekemään päätöksen asiasta. Se, jolle on siirretty toimivaltaa, on vastuussa tehdystä päätöksestä. Toimielimissä päätöstä vastaan äänestänyt tai eriävän mielipiteen ilmoittanut ei kuitenkaan ole vastuussa päätöksestä. Asian esittelijällä on, mikäli päätös poikkeaa hänen päätösehdotuksestaan, oikeus ilmoittaa eriävä mielipide. Jos esittelijä ei ilmoita eriävää mielipidettään, myös hän on vastuussa esittelystään poikkeavasta päätöksestä.

Toimivaltaa siirtäneen viranomaisen tulee varmistua siitä, että toimielin tai viranhaltija, jolle toimivaltaa siirretään, kykenee käyttämään sitä asianmukaisesti. Toimivaltaa siirtäneellä viranomaisella on valvontavastuu delegoinnin mukaisista päätöksistä. Vastuuta ei voi välttää vetoamalla siihen, että toimivalta on siirretty. Toimivallan ja vastuiden epäselvyydestä aiheutuvia riskejä voivat olla mm. toimivallan ylittäminen tai tehtävien tekemättä jääminen. Sisäisen valvonnan keinoja ovat esimerkiksi selkeät toimivallan ja vastuiden määrittelyt ja kuvaukset sekä toiminnan ja valtuuksien käytön valvonta.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportointi

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta seurataan talousarviovuoden aikana osavuosisikatsauksissa.

Aluehallitus antaa toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sekä konsernivalvonnasta. Hallituksen selonteko perustuu sen alaisten toimielinten ja toimialueiden sekä konserniyhteisöjen laatimiin selontekoihin. Hallituksen alaisten toimielinten ja toimialueiden tulee käsitellä oman tehtäväalueen selonteko merkittävimmistä riskeistä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Selontekojen tulee perustua dokumentoituun aineistoon.

Mikäli tilikaudella havaitaan merkittäviä riskejä, tulee aluehallituksen alaisten toimielinten, toimialueiden ja viranhaltijoiden sekä konserniyhteisöjen raportoida niistä ja niiden hallintakeinoista välittömästi valvontavastuussa olevalle. Valvontavastuussa olevien tulee raportoinnin perusteella ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Tilivelvollisuus

Aluevaltuusto nimeää tilivelvolliset luottamushenkilöt ja viranhaltijat. Nimeäminen voi tapahtua osana talousarvion hyväksymistä tai erillisellä päätöksellä.

Tilintarkastajan on lain hyvinvointialueesta mukaan tarkastettava, onko hyvinvointialueen sisäinen valvonta, sisäinen tarkastus ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. Lain hyvinvointialueesta 127 ja 130 §:n mukaan tilintarkastuskertomuksessa annetaan mm. lausunto sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä sekä mahdollisesta tilivelvolliseen kohdistuvasta muistutuksesta.

Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Tilivelvollisuusaseman puuttuminen ei vapauta esimiestä alaisensa toiminnan valvontavastuusta.